

Mióta 2003 végén letelt a Krúdy-életmű jogvédeltsége, s a kiadóknak egy árva fillért sem kell fizetniük az örökösöknek, nyakra-főre jelennek meg műveinek újabb kiadásai. Többszörösen kinyomtatott szövegek, hasonlóan jellegű kiadványok sorjáznak, s ami meglepő – el is fogynak. Krúdy-renezsánsz van, ki tudja, mióta. Szégyen vagy nem, mindig is az *Álmoskönyv* volt a legnépszerűbb munkája. Azóta, hogy 1966-ban, kénytelen-kelletlen az akkor futó életműsorozatban kiadták, megszámolni sem lehet, hányszor nyomatatták újra a korábbi Magvető-féle, majd az 1983-as Szépirodalmi általi verziót. (Abban különböznek, hogy az egyik tartalmazza a *Tenyérgyűjtások könyvét*, a másik nem.) Az elmúlt két esztendőben például három ízben látott újra nyomda-festéket, három különféle változatban. Az alapszöveg, az álommagyarázat természetesen azonos, csak a különféle bővítések változnak folyton, hadd higgye a reménybeli vevő, hogy ezt is hirdokolnia kell, ha felébredve magyarázatot akar kapni éjjeli álmaira.

De hagyjuk az álmokat, s ragadjunk föl egy komolyabb kiadványt, mely ugyan nem tartalmaz eddig hozzáférhetetlen, új szövegeket, de ötletnek jó, könyvként kellemesen forgatható, szépen kivitelezett.

Krúdy: Nyugat Krúdy Gyula Nyugatban megjelent írásai

Venczel Sándoré az ötlet, hogy egy kötetbe gyűjtve jelenjék meg Krúdynak minden, a *Nyugat*ban napvilágot látott írása (cikk, novella, tárca, publicisztika). Korábban azzal hívta föl magára a figyelmet, hogy a szó szoros értelmében szétszedte Kozocsa Sándor fáradságos munkával összeállított *Szindbád*-gyűjteményét. Az ötlet bevált: az egyetlen vaskos összestől lett nyolc vékony kötetke, mind egy szálíg elfogyott. Ajándékot is kaptunk Venczeltől: az egyik kötetben (*Álmosképek*) rejtőzik egy haszonnal forgatható kislexikon, egy Szindbád-névmutató, szereplők, földrajzi helyek, helyszínek, történelmi személyiségek előfordulásáról.

Krúdy és a *Nyugat* liezonja méltó az újbóli reflektorfényre. Szomorú vagy nem, de tény, hogy nem volt felhőtlen ez a kapcsolat. Bár egy ideig a főmunkatársak sorában is szerepelt az író neve (1925 elejétől 1929 júniusáig), de már 1926 februárjában le akarta vetetni a fejlécről, ugyanis igazából soha nem tartozott a beltagok közé. Afféle tisztelgés volt ez mindkét oldalról, még ha kötetnyi írás igazolja is, hogy sokszor megjelent a folyóirat hasábjain. „...nagyritkán hozott valamit a *Nyugat*nak, de nem igen találta meg helyét közöttünk” – írja Fenyő Miksa visszaemlékezésében. Noha ez a nagy ritkán kifejezés nem állja meg a helyét, mert ha csupán a főmunkatársi időszakot nézzük, legjobb elbeszéléseit mindig ide küldte közlésre, ám amire Fenyő utal, mégis igaz. Krúdy nem tudott csapatban, szektában, klikkben hinni és létezni, s a folyóiratnál is úgy tekintettek rá, mint egy útitársra.

Most mégis itt ez a kötet, 31 írás, az első még 1910-ből, az utolsó nem sokkal a halála előtt, 1933. április 1-jén került az olvasók kezébe. Csak két „nyugatos” Krúdy-próza hiányzik. Terjedelmi okok miatt nem fért a kötetbe az *Aranydó* című kisregény és a később *Ady Endre éjszakái* néven ismerté vált cikksorozat. Főkélsleges is lett volna, hiszen mindkét mű nyomda-festéket látott nemrégén külön kötetekben. A lehetséges egyetlen módon, időrendben sorakoznak az írások. Aki az elejétől fogva végigolvassa a kötetet, jóformán az egész Krúdy-életműről hű képet kap. Néhány itt megjelent Szindbád-novella mellett és után a könyv második felében sorakoznak az oeuvre java darabjai, azok a már-már kisregény-terjedelmű nagyobb elbeszélések (*Isten veletek, ti boldog Venetélinek! Böske, vagy a szerkesztőség pesztunkája, Utolsó szivar az Arabs Szürkénél, A hírlapíró és a halál*), melyek a húszas évek második felében utoljára csillogtatták meg utánozhatatlan írásművészetét, s amelyek mind belekerültek a Baumgarten-díj feltételéül szabott, saját pénzén kiadott gyűjteményes kötetbe, *Az élet álom* összeállításába.

(*Válogatta és szerkesztette Venczel Sándor. Új Palatinus Könyvesház, Budapest, 2005. 419 oldal, 2490 Ft*)

Krúdy Gyula: Költő és Tündér

Akár örülni is lehetne. Megjelent egy összeállítás szerzőnk ifjúkori zsengeiből. Olyan szöveg-kezdemények, melyek száztiz-egynéhány éve pihentek hírlaptárak mélyén – joggal. Ez a Krúdy Gyula ugyanis, akit itt olvashatunk, nem az a Krúdy Gyula, kinek rajongói szétkapkodják bármilyen novellagyűjteményét. Ez bizony a zsenge kezdő, kinek első írása (*Miért ölte meg Kain Ábelt? Szabolcs Szabad Sajtó*, 1892. október 30.) üde, bájos és friss, mintha egy Karinthy-paródiát olvasnánk. A többi? Néma csend – s akkor finomak voltunk. Ezeknek az írásoknak egy kriukai igényű összkiadásban a helyük – ott is lesz, nemskóra jön az új életműsorozat ezt az alkotóperiódust a teljesség igényével bemutató kötete. Addig érjük be ezzel.

EX LIBRIS

KELECSÉNYI LÁSZLÓ

lik föl, mintha kalapból húzta volna ki a mikro-filmtári másolatokat a hebehurgya munkát végző editor. De ha csak ebből állana vétkei sora.

Most nagy figyelmet kérek, mert egy kiadástörténeti fordulópont előtt állunk (és tiszteleghetünk – már aki). Megjelent az első hazai historikus szövegkiadvány. Komolyzenében régóta divik ilyesmi, hallottam is brandenburgi verse nyeket, korhű hangszereken, pocsekul játszani. No de maradjunk az irodalomnál. Költők szövegkiadása esetén jogos a régi helyesírás követése, de a sajtóhibákat azért ott is korrigálni szokták. Ellenben itt csak kapkodja az olvasó a szemét, s nem hisz neki. Hogyhogy? Ezt lehet? A szennycímlap verzóján ugyan ott áll a figyelmeztetés („A kötetben olvasható írásokat a korabeli helyesírás szerint közöljük”), de csak az első oldalakig lehet hinni neki. A „korabeli helyesírás” ugyanis megállapíthatatlan. A külföldről, főleg német nyelvterületről beszerzett nyomdagépeken akkoriban ugyanis nem voltak hosszú ékezetes magánhangzók. Az 1904-es helyesírási reform előtti szövegeket javítani szokták klasszikusaink kiadásaiiban. Jókai amúgy is olvasatlan a mai tinédzserek előtt, mi lenne, ha elféle gondozásban kapnák kézbe például *A kőszívű ember fiai*t.

Ez a szövegközlés azonban nem is historikus – egyszerűen rossz. Az álságos historizálás odáig megy, hogy a korabeli sajtóhibákat is benne hagyja a szövegben. Sőt, hozzá is tesz. *Hisze* (így!) *ez botrány kérem!* (21. o.) Igen, az. Megmulatságos is ugyanakkor. Leginkább olyankor, mikor a hiha új, más értelmet ad a mondatnak. *Imádom a hávéházat; nem tudnék nélküle elleni egy nap: betegé lennék.* (36. o.) Valóban: betegei leszünk, s kínunkban hahotázunk, mikor például a kolumna kifejezést egy közleményen belül kétféleképp olvashatjuk (67. és 68. o.).

Próbálom megfejteni a szerkesztő szándékát. A könyvpiac sok furá kiadványt látott, ám ez példátlan. Nem kellett újraolvasnia a mikro-

filmről fénymásolt írásokat. Ez egyszerű lustaság. Nem kellett, s ilyen állapotú szövegeknél nem is lehetett ellenőrizni a beíró munkáját. Ez felületesség. Felmerül, mit csinált a kiadó, miért hagyta, hogy ez az összeállítás így jelenjék meg. Ez meg felelőtlenség. S mit tegyen a szerencsétlen olvasó? Ezt a fantáziájukra bízom.

(*Szerkesztette Szabó Pál Csaba. Magyar Egyetemi Kiadó, Budapest, 2005. 254 oldal, ármegjelölés nélkül*)

Stílus és jelentés Tanulmányok Krúdy stílusáról

Ahhoz képest, hogy Krúdy mekkora művész volt a magyar nyelvnek, nyelvészeink meglehetősen mostohán bántak vele. Az még érthető – ám el nem fogadható –, hogy a marxistának kiáltott nyelvtudomány miért hanyagolta el munkáit. A strukturalizmus lázadása már hozott némi eredményt (példaként lásd *A novella-elemzés új módszerei*. Akadémiai, 1971), de a néhány új szempontú vizsgálódás cseppként veszett el a közöny tengerében. Most egyszerre két, igaz csak füzetnyi vastagságú kötet jelent meg egy éven belül, s mindkettő egy nyíregyházi nyelvész, Pethő József hathatós tudományos munkálkodásának eredménye.

A *Stílus és jelentés* ugyanúgy konferencia-anyag, mint az előbb említett három és fél évtizedes kiadvány. 2003 őszén, Krúdy születésének 125. évfordulóján tudományos konferenciát rendezett a Nyíregyházi Főiskola. A tanulmánykötet az ott elhangzott tizenhárom előadás szerkesztett változatát közli. Nincs helyünk mindegyik dolgozat ismertetésére. A szerkesztők (mivel egyúttal mindketten szerzők is) diplomatikusan ábécésorrendben közlik kollégáik munkáit. Az irodalomtörténeti érdekelt-ségű olvasó persze legelőbb a legkönnyebben olvasható szöveget lapozza föl: a rangidős Szathmáry István korábbi iskolák neveltje. Tudományos szocializálódása idején még e diszciplínán belül is kötelező volt érthetően írni. Azóta sokat fejlődött a nyelvészet (vagy nem). Mindenesetre Szathmáry professzor még diagramok nélkül képes beavatni tudományterületre rejtelmeibe. Kemény Gábor sem megy a szomszédba egy kis közérthetőségért. Ráadásul pikáns témát választott (*A szakrális és az erotikus viszonya Krúdy prózájában*), amelyről akár könyvet is lehetne írni. Van aztán, aki (Eöry Vilma) egyetlen mondat elemzésével mond érvényeset szerzőnk stílusáról, igaz, ez a mondat tizenegy nyomtatott sort tesz ki. Czetter Ibolya egy novellát (*Pesten lakott egy fuvalás*) elemez végig stíluszintézis szempontjából. Gáspári László a szavakhoz tér vissza, pontosabban egyetlen szót („mintha”) vizsgál funkciója szerint. S megtörténik Szindbád és Esti Kornél alakjának összehasonlítása. A többi sem néma csend, ám nincs helyünk valamennyi szerző akár távirati stílusú fölméltetésére sem.

(*Szerkesztette Jenei Teréz és Pethő József. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2004. 113 oldal, 1680 Ft*)

Pethő József: A halmazás alakzata

Flőbb a halmazás fogalmát határozza meg, majd úpusait mutatja bc Pethő József, a *Nyelvtudományi értekezések* 1953 (!) óta futó kiadványsorozatának egyik új szerzője. Ha jól tudom, korábban, ennek is több mint három évtizede, mindössze egyetlen kötetke foglalkozott Krúdyval az eddig több mint százötven kiadvány közül (Kemény Gábor: *Krúdy képalaklása*).

Pethő nagyszabású tanulmánya monografikus igénnyel készült. Még hosszasabb keresés után sem választhatott volna írónkra találőbb nyelvtudományi kategóriát, mint a halmazozás. Ha van Krúdy stílusának vizsgálódásra leginkább érdemes központi magva – ez az. A tematikához már csak a kutatási terepet kellett a szerzőnek helyesen megválasztania. Nem regényt jelölt ki, nem is valamely novellát, hanem egy olyan összefüggő szövegsorozatot, melyről a mai napig nem lehet eldönteni, novellafüzér, álcázott regényciklus vagy csak minden különösebb koncepció nélkül egymás után sorolt elbeszélések láncá. A *Szindbád ifjúsága* kétszer is megjelent az író életében, fejtörést okozva a kutatóknak, hogy az ultima manus dogmájától megszabadulva melyik közlést tekintésék érvényesebbnek. Szerencsére a nyelvésznek mindegy, ő ott veszi a javait, ahol találja. A tetejébe még az irodalomtörténészeknek is segítenek a cím- és szövegváltozatok a Krúdy-dzsungelben való eligazodásban.

A szétszedett mondatok/mondatrészek más írók esetében talán kiműlnának a szövegelemző nyelvész körboncnoki asztalán. Krúdynál ez szinte kizárt. Nyelvi gazdagsága ugyanis annyi meglepetést, titkot hordoz, hogy csak hálások lehetünk a szigorú tudományossággal közelítő tudósnak, akinek figyelmét nem kerüli el egyetlen pontosvessző fontosságá sem. Nem könnyű olvasmány ez a kötet, jelen sorok írója sokáig böngészte, jegyzetelte, de megértése örömet okoz, nem úgy, mint bosszantóan amatőr módon egymásra hányt, mégoly ismeretlen Krúdy-novellák olvasgatása.

(*Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004. 150 oldal, ármegjelölés nélkül*)